

הרמב"ם הללו עיי"ש והיינו דמשמע מדברי הרב קרבן אלינור עפ"י דברי הריטב"א ול"ע מה יענו הרמב"ם והריטב"א למאי דמוכח מסוגיא דמו"ק הנ"ל דגם בלא העברה העבירה עובר משום ולפ"ע שהרי כשראיהם שהכהו אמרה ליהויה הוא גברא וכו' דקעבר אלפני עור ואם המעשה היה שראיהם שהבן בעט בחביו לא היו רבותיו בעלי הש"ס משמשים הדבר כיון שבו תלוי עיקר הדין אלא ודאי מוכח דגם אם לא יעבור זה העבירה עובר הלא משום ולפ"ע לא חתן מכשול וכמ"ס הרב יד מלאכי אף דמשמעות דברי הרב יד מלאכי הוא שהוכחתו היא רק עפ"י דברי רש"י ואילו כן אין מזה סתירה למאי דמשמע מדברי הרמב"ם והריטב"א דלא רמינ גברא אגברא מ"מ האמת יורה דרכו דמגוף דברי הש"ס יש להוכיח כן מדקפלה ושמתו אף שלא ראיה שבעט בחביו וכמו שכתבתי :

והנה הרב יד מלאכי הוקשה לו לפי דרכו הא דאמרינן בפ"ק דקידושין ד' ל"ב ע"א דרב הונא קרע שיראי באפיה רבה בריה דפרקי' הש"ס ודילמא רחא וקעבר אלפני עור לח"מ דמשמע דדוקא אי רחא הוא דעבר רב הונא ונדחק ליישב דהכי קאמר ודילמא רחא ומשום האי חשא-שמא יבא ליד מכשול עבר אביו השא"ל בעת קריעה אלפני עור כיון שנתן המכשול לפניו עיי"ש ולפי מ"מ דמשמע מדברי הרמב"ם והריטב"א הנ"ל הדברים כפשוטן דדוקא אי רחא הוא דעבר אלפני עור ואפשר שמס' למדו כן הרמב"ם והריטב"א ולא ינחא להו במ"ס הרב יד מלאכי שבאמת הוא דוחק בפשט דברי הש"ס והרב יד דוד בחי' למס' מו"ק הביא מה שהוכיח הרב יד מלאכי מסוגיא הנ"ל ומה שהוקשה לו מההיא דקידושין וכתב שמה שיישב לזה ביד מלאכי הוא דוחק וכתב הוא ליישב דאף דבדודאי הא דתניא ולפ"ע לא חתן מכשול במכה לבטו גדול הכתוב מדבר היינו אף אם אין הבן בעט בחביו דאם בעט פשיטא דמאי שנא משאר גורם לחברו לעבור עבירה ומיהו אינו אלא מדרכן ואסמכתא בעלמא אבל מדאורייתא אינו חייב עד שיעשה בהם חבורה אבל מדרכן חייב לאלתר ולכן בההיא דקידושין דקעבד דרך תוכחה לראות אם ירתח בכה"ג ליכא איסורא דרבנן ולכן קאמר ודילמא רחא וקעבר וכו' דאי לא רחא ליכא איסורא וכו' עיי"ש דב"ק שגראה שלא בא לסתור הוכחת הרב יד מלאכי רק ליישב מה שהוקשה לו לפי דרכו (לפי שלא נחקרה דעמו כמה שייבא זה הי"מ גדול) אבל באמת נראה דלפי דבריו אודא לה הוכחת הרב יד מלאכי שהרב יד מלאכי בא להוכיח מסוגיא זו דאף אם הנכשל לא עבר שום עבירה עובר המכשול מדאורייתא משום ולפ"ע ומשמע ליה דמאי דשמעתא אמתיא דר' לההוא גברא הוא משום דעבר אדאורייתא וכדנתיב דבמכה לבטו גדול הכתוב מדבר דמשמע דעיקר אזהרת הכתוב ולפ"ע וכו' אהכי הוא דאחא והוא מדאורייתא ממש ואילו לדברי הרב יד דוד דמאי דתני בבבליא הוא אסמכתא מדרכן בריך לומר דמאי דשמתי' לההוא גברא הוא משום דקעבר אדרכן אבל מדאורייתא ודאי לא עבר כל דלא עבד אידך איסורא ואם כן אינו בזה חטא דעמיתו דלא תקשי לן מדברי הש"ס הללו למה שגראה מדברי הרמב"ם הנ"ל דהכא מדרכן הוא דאיכא ומ"ס הרמב"ם אם היה הוא סבה לעבור עבירה דמוכח דאם לא עבר עבירה ליכא משום ול"ע היינו מדאורייתא ומדברי הרב פרי חדש בסו' תל"ז סעיף א' (בסוף ד"ה ולכן) מתבאר דההיא דמכה לבטו גדול היא מדאורייתא שאחר שהאריך שבאיסורין דרבנן מנדין או מכין מכת מדרוס סיים דכ"ס לעובר על איסור תורה שמכין או מנדין והביא קלח מקומות שמלכו שמנדין על איסורי תורה ובכללם הביא הא דמכה לבטו גדול עיי"ש :

והרב ארעא דישאל במערכת הלמד אות ה' הביא דבריו הרב שטת ימין בח"כ ד' ו' ע"ב החזיק בסברה הרב יד מלאכי והביא עוד ראיה לזה מדאמרינן בסוף פרק איזהו נשך ד' ע"ה ע"ב אמר רב יהודה אמר רב כל מי שיש לו מעות ומלוה אותן שלא בעדים עובר משום לפני עור ופירש"י שפולה על רוחו לכפור ומשמע אע"ג דאינו ברור בודאי שיכפור כדליתא התם דרב אשי בעי מרבינא יו"ד וזו ובעי מניה סהדי וסמרא עליה ואל' **הפ"ל**

איסורין דרבנן דגם איסור דרבנן נקרא מכשול דלא גרע ממשיא לחבירו פלה שאינה הוגנת :

ס"ק כ"ב אם בזמן הזה אחר מתן תורה טיב מן התורה לפני עור לח"מ במושג אחר מן החי לכן נח . ואי אינו בזמן הזה אלא מדרכן :

ס"ק כ"ג אם הנכרי מזהה שלא ליתן מכשול לפני העור :

ס"ק כ"ד דין אלפני דלפני לא מפקדינן :

ס"ק כ"ה מי שיש בידו לסלק האיסור מלפני העור ואינו מסלקו אם עובר אלפני עור :

ס"ק כ"ו בחקירת הרב למורי ה' אם המונע חבירו ממעט עשה עובר בלפני עור :

ס"ק ז"ד הרואה חבירו שעושה איסור מחסרון ידיעה שחייב להפרישו גם באיסורין דרבנן אם הוא משום לחא דתוכחה או משום לחא דלפני עור . ואם יש חילוק בין איסור גמור דרבנן לאיסור דרבנן שהוא רק משום גזרה וקנס . וברואה חבירו שעובר בדבר שאיסורו רק לכתחילה :

ס"ק כ"ח דבר שמוחר לכ"ע ולאחר אחד איסור משום דשויהא אנפשיה חתיכה דאיסורא אם יש בו לפני עור וכו' . וכן אם שני חתיכות חלוקים בדבר אחד זה איסור וזה חסור אם יכול המותר להאכיל אותו דבר להאכיל או איכא משום לפני עור . ומי שאסור בחיוב דבר משום דשויהא חתיכה דאיסורא אם מותר הוא למכרו לאחרים שמוחרים בו או איסור משום לפני עור כיון שלדידיה איסור :

ס"ק כ"ט כמה שחייב רק בדיני שמים אי איכא לפני עור : **ס"ק ל'** המבטיח למי שידע בו שיבצע לשקר אם יש לו עוגש ולמה יהיה מותר להשביחו ולא נחוש משום ולפני עור לא חתן מכשול :

ס"ק ל"א אם מותר ליתן שחד לשופט עכו"מ בן נח או איכא משום לפני עור לא חתן מכשול :

ס"ק ל"ב אם אינו עושה שום מעשה רק דבור בעלמא אם יש בזה משום ולפני עור :

ס"ק ל"ג מה שטובגים איזה אנשים בעיר קדשנו ירושלים תוב"ב שמנוזים להנכרים שואבי מים להביא להם מים מן הבור שבצורת בית המקדש אם יש למחות בידם שגורמים לו ליכנס במקדש והוא טמא ואיכא משום לפני עור :

ס"ק ל"ד אם התיר לאו דלפני עור משום איבה :

ס"ק ל"ה אם בקטן איכא משום ולפני עור לא חתן מכשול :

א) נסתפק הרב יד מלאכי באות שס"ז בלימוד הישיבה במושגים כוס יין למיר והמיר לא שחה אותו הכוס וכן באבר מן החי לכן נח עכו"מ אם עובר המושג משום ולפני עור וכו' מי נחא כיון דלא נכשל באיסור ע"י ההושגה ההיא לא מקרי חו מנכיל או דלמא אהושגה גופא עבר אלפני עור וכתב דהכי מסתברא דאזהרה קפיד רחמנא והרי עבר אמימרא דרחמנא וגם הוכיח כן מ"ס בפרק ואלו מגלחין ד' י"ז ע"א דאמתיא דבי רבי חזיתיה לההוא גברא דהוה מחי לבטו גדול אמרה ליהויה בש"מ דקעבר משום ולפ"ע לא חתן מכשול ופירש"י כיון דגדול הוא שמא יבעט בחביו והוי אינו מכשילו הרי דמיד שהכהו ונתן המכשול לפניו עובר משום לפ"ע לת"מ והוכיח כסברתו מדברי הרב זקן אהרן בתשו' (וי' ל' לפסק בראיית אף לפי שאין ס' וק"א מלי אולי לראות סגנון דב"ק לא אוכל לדבר העת לנח ומתשו' הר"ן ומדברי הרבנים כנה"ג ומהר"א ששון עיי"ש ומהו י"ל על הרב קרבן אלינור ד' ק"מ ע"ג שכתב י"ע"י דברי הריטב"א דאילו אם ספק יעשה איסור עבר אלפני עור אם נכשל ועשה האיסור עיי"ש דמשמע דדוקא אם עשה איסור הוא דעבר אלפני עור ואינו כן לדברי הרבנים הנ"ל אלא שיש לו חנא דמסייע ליה שכן נראה מדקדוק דברי הרמב"ם בפירוש המשנה בפ"ז דמס' תרומות מ"ג שכתב המהפח אותו וכו' אבל הוא עובר על הכתוב שאמר ולפני עור ל"ה מכשול אם היה הוא סבה לעבור עבירה עכ"ל דמשמע דאם לא נעשתה ההושגה אין המעשה אותו עובר על לפ"ע לת"מ וכמו שהוכיח הרב שטת ימין בח"כ ד' ו' מדברי

מן המי לבני נח ת"ל ולפני עור לא חתן מכשול וכלומר שאסור להושיט יד מחשש שמא יבא לשחוטו אבל אם באמת לא שחט המייר ולא חלל הבן נח לא שמענו מדר' נחן שטובר משום לפני עור וגם הרב יד מלאכי מודה דלכל השני לדידים שלדד בזה איסורא מיהא איכא להושיט לו דאין סברא שיהא מותר להושיט לו שהרי יש לחוש שיעבור והרי הוא מכשילו רק שכונתו ללדד ולומר דאפשר דאף דאיסורא עבד במה שהושיט לו מ"מ אם לא עבר הלה את העבירה לא עבר זה אלפני עור דלעבור על הלאו תלוי ועומד בעבירה הנכשל אם יכשל בה יעבור ואם לאו לא יעבור וזה מה שלדד הרב יד מלאכי ופשיט ליה מסברא דעובר משום דאחמיה קפיד קרא והרב ארעא דישאל לפי מאי דמשמע ליה דרב דאמר במלוה בלא עדים עובר משום לפני עור היינו אפילו איכא דברור לו שלא יכפור הלוה חשב להוכיח סברת הרב יד מלאכי מזה והיא ראייה נכונה לפי דרכו אבל מגוף הסוגיא דפ"א הל"ל אין מקום להוכיח כן כיון שלא נאמר שם לשון זה (עובר אלפני עור) ולא כתב רש"י פירושו הנ"ל אלא איסור ההושטה כאמור. וכן יש להשיב על מה שהוכיח הרב מקנה אברהם במהדורא ב' אות רל"ז כסברת הרב יד מלאכי מדברי התוס' בפ"ק דע"ז ד' ו' ע"א ד"ה או דילמא במאי דבעי הש"ס ברין אסור לשאת ולתת לפני חידוין אי טעמא משום הרומה או משום ולפני עור דלפירש"י דלשאת ולתת היינו למכור ולקנות וכן מקשים דתינת מכר דאיכא משום לפני עור דמוזין ליה בהמה ומקריבה לע"ז אבל לקנות מהם מאי לפ"ע איכא. ויתירו שממילא לו מעות לקנות בהם לרכי ע"ז הרי דאע"ג דאין ברור שיקנה לרכי ע"ז דאפשר שיקנה בהמעות דברים המותרים אפילו הכי עובר משום לפני עור ע"ש ולפי מה שכתבתי למעלה אין מזה הכרח משום דאף דאם לא יקנה לרכי ע"ז לא יעבור הישראל אלפני עור מ"מ לכתחלה אסור למכור לו משום חשש שיקנה בהם לרכי ע"ז וזוהי יש לדחות מה שהיה נראה להכריח כסברת הרב יד מלאכי מההוא אבא (יט) דרב אשי בנדרים ד' ס"ב ע"ב דבניה לבי טרא וא"ל רבינא לר"א האיכא לפני עור לא ת"מ וא"ל רוב עלים להכריח נינהו והרי התם נמי אינו ברור שיתנם לרכי ע"ז וכן פירש הרא"ש והאיכא לפני עור דשמא יעשו מהם נלמים וטוי ע"ז ומוכח דאף שאינו ברור שיעבור הנכרי עבירה איכא לפ"ע והיא כדרך הוכחת הרבנים הנז"ל אבל לפי מה שכתבתי למעלה אין מזה הכרח וק"ל ומלאכי אחר זמן רב שהרב תפארת אדם בחי"ד סי' כ"ה (ספי ד"ה עמדה) הביא סברת הרב יד מלאכי וכתב שאין ראיותיו מכריעות לטיקס ספקו שהוא בזהכא דטועה הדבר שלא עבר העור ואין ראייה מהש"ס ורש"י וכו' דהא"ן דבשעת נתינה הוא בלאו זה מספק שמא יכשל אבל הוא תלוי ועומד ואם לא נכשל אין כאן בלאו וכו' מיהו מעובדא דאמתיא דרבי משמע הכי דהא לא המתנים עד שבעט הבן בלבו וכו' ע"ש דב"ק ושמחתי שכונתי לדעתו (עם שיש קצת הכרח בעובד) כמ"ד :

ומב' מקום אף שיש לדחות הראיות כמ"ל הני מילי דמר זה הו"מ גדול מילי דסברא נינהו דלשנא דקרא לא חתן משמע דאחמיה קפיד רחמנא ודואה אני ההדיוט דרבנן בתראי נקטי בשפולי גלימיה דרב יד מלאכי ומלכד הרבנים הנז"ל הן עור נביא רבנן דקיימי בשיטתיה הלא המה הרב תפארת אדם שם אף שכתב שיש לדחות ראיות הרב יד מלאכי בכל זאת כתב שהדין אמת כדבריו ויש ללמוד כן מדיון מסית את חבירו דאף אם לא הועילו מעשיו לגבי הניסח לא אבה לו ולא שמע בקולו חייב והה"ד נמי בלאו דלפני עור אף אם לא עבר העור מ"מ המושיט עובר אלפני עור דאחמיה קפיד רחמנא והרי נחן. גם הרב פתח הדביר בח"ג סי' ק"ז אות ג' הביא סברת הרב יד מלאכי הנז"ל לענין לפני עור וכתב עוד בשם הרב מוהר"א ששון סי' קס"ב דאיסור הרבית הוא בתחלת ההלוואה אעפ"י שהלוה לא יתן הרבית דאשעת נתינה קפיד רחמנא והייט שעת ההלוואה ועל שניהם הוא אומר שיש ראייה לסברתם מש"ס סנהדרין ד' ס"ד ע"ב יכול מסר ולא העביר יהיה חייב ת"ל להעביר דמחביר דאף לא דכתיב להעביר אלא לא חתן למולך הוה אחמיה דחייב אחמיה למד

אפילו אלא א"ל כ"ש מר וכו' ע"ש והנה מאי דמחביר מדבריו דעובדא דרבינא ורב אשי איכא משום ולפני עור ומה הכריח דאף אם אינו ברור שיכפור עובר משום ולפני עור וכו' לפי הנראה לא ראה הרב מ"ס הרב ב"ח בח"מ ריש סי' ע' במ"ש הריב"ז אסור לאדם להלוות מעות לחבירו בלא עדים אפילו לתלמיד חכם שרומה לומר לא מציעא לעם הארץ דאיכא נמי משום ולפני עור אלא אפילו לת"מ דאע"ג דליכא למיחש שמא יעלה על רוחו לכפור מ"מ איכא למיחש דכיון דטריד בגירסה ישכח וגורם קללה לעגמו עכ"ל דמשמע מפשט דבריו דעובדא דרב אשי ורבינא ליכא משום לפני עור רק משום קללה לעגמו וא"כ כיון דכל הוכחתו תליא במאי דמוכח מעובדא דרב אשי דאע"ג דאין ברור שיכפור עובר הרי לדברי הרב ב"ח בח"מ ליכא משום לפני עור לא חתן מכשול אלא שדברי הרב ב"ח לפי פשוטן קשים לי הדל דלמא לא יהיה בח"מ משום ולפ"ע דאף אם אין לחוש שיכחש בדרך כפירה הרי יש לחוש שיכחש מחמת שכתה והרי הוא עושה איסור בשוגג והגורם לו למה לא יעבור אלפני עור. והרב ב"ח סיים שכן כתב הרמב"ם בסוף פרק ב' מהלכות מלוה. ולי ההדיוט נלע"ד מדברי הרמב"ם בהיפך שהרי כתב אסור לאדם להלוות מעותיו בלא עדים ואפילו לת"מ וכל המלוה בלא עדים עובר משום ולפני עור לא חתן מכשול וגורם קללה לעגמו עכ"ל הלשון הזה מורה באצבע דגם במלוה לת"מ איכא משום ולפני עור שאחר שכלל גם לת"מ בכלל האיסור כתב וכל המלוה וכו' (ועי' לקמן בס"פ י"ג גזין לפני עור לעובר בשוגג) ומ"מ למאי דאחמין עלה נלע"ד דאין להכריח מסוגיא זו סברת הרב יד מלאכי דאם באת להוכיח מגוף דברי רב המלוה מעותיו בלא עדים עובר וכו' הרי שפיר נוכל לומר דעובר דקאמר היינו אם כפר וכמו שנפרש כן בכל מקום שאמרנו עובר בלפני עור לפי דאחמיה שלדד הרב יד מלאכי ומ"מ אף אם לא יכפור הא ודאי אסור לכתחילה להלוות לו בלא עדים מחשש שמא יכפור וזהו שכתב רש"י שפולה על רוחו וכו' וכלומר דמטעם זה אסור וכדרך שפירש הרב יד מלאכי. כבונת דברי הש"ס דקידושין הנז"ל וא"כ גם מעובדא דרב אשי אין הכרח דעובר בלפני עור דאף אם אינו עובר בלאו מ"מ איסורא איכא לכתחילה. והרב מקנה אברהם במהדורא ב' סי' רל"ד הביא מסקנת הרב יד מלאכי וכתב וכל דמוות ראייה מההוא דמלוה בלא עדים וכו' ע"ש כתב כדמות ראייה לפי שאינה ראייה ברורה ש"ל כמו שכתבתי והיה נראה לענ"ד לדחות עוד עפ"י מ"ס מרן חיד"א בס' יעיר און במערכת האלף אות ק"ג שכתב הריטב"א בח' למגלה בשם מר רבו דמ"ש אסור להלוות מעותיו בלא עדים אינו אלא מדת חסידות. שכן כתב וז"ל והנכון דההוא לאו איסורא ממש דאורייתא או דרבנן אלא מדת חסידות בעלמא כענין שאמרנו אסור לאדם שילוו מעותיו בלא עדים עכ"ל אלא דמשמעות דברי הפוסקים בח"מ רס"י ע' הוא דאסור מן הדיון ומשמע נמי דמפרשים כפשוט הלשון דעובר מדאורייתא בלפני עור לת"מ ועיין מה שרשמתי בזה בשדי חמד ח"א במערכת הה"א אות פ"ח אלא דאיהו לן דברי הריטב"א ליישב שיטתו לפי מ"ש בשמו הרב קרבן אליזר הנז"ל דמשמע דס"ל דאם לא עבר העבירה לא עבר איך אלפני עור דאין להקשות עליו מההיא דמלוה בלא עדים אף אם נאמר דגם כשדוע שלא יכפור אחר רב דעובר משום ולפני עור דרב לא אחר דעובר ממש אלא מדת חסידות ומאי דמשמע מדקדוק דברי הריטב"א היינו לעבור עליו מדאורייתא כמובן :

ועל פי מה שכתבתי למעלה נלע"ד דיש להשיב עמ"ש הרב שטות יתכן מדפנשיה חז"ל ונז"ל ג"כ להביא ראייה לדבריהם (יד מלאכי וארעא דישאל) מהסוגיא בעלמא דהושיט כוס יין למייר דקעבר על לפני עור שפירש"י שם לא יושיט כוס יין למייר שמא יבא לשחוטו ומשמע דאף דאין ברור בדאי שיבא לשחוטו אעפ"י עובר אלפני עור דאחמיה קפיד רחמנא והרי נחן ותמיהני על הרבנים הללו אין לא הביאו ראייה מסוגיא זאת והוא פלא עכ"ל והנה בזה דמושיט כוס יין וכו' לא נאמר בש"ס לשון עובר בלפני עור אלא הכי סגי ר' נחן מנין שלא יושיט אדם כוס יין למייר ואבר

בקיאות בש"ס ופוסקים ובחפזי לא יכלתי להבין דב"ק כי נראה שהבין שספקו של הרב יד מלאכי הוא אם דוקא כעבור הוא שיעשה הלם את האיסור הוא דעובר המושט או אף אם אינו ברור איכא לפ"ע ולזה הביא ראיות לכאן ולכאן כע"פ. ולענין ענין זה הוא מקורו אחר ויחבאר להלן אי"ש (עין לקו בס"י י"ד) ולקמן בס"ק ח"י כהנתי מדברי המפרשים דעם שאין לוקין אלפני עור הוא משום שאין בו מעשה משמע כדעת הסוברים דאינו עובר על לפ"ע אם לא עשה הלה את האיסור ע"פ ולכן הדבר הזה ל"ע כאזו סברא אית לן למינקט :

והנה עתה השגתי ס' יקר לידידי הרב גדול מוה"ר חיים הכהן אבד"ק פראבלום המעשר י"ז הכי קרא שמו לב שומע והוא ס' נחמד בכללי הש"ס וראיתי במערכת הלמ"ד הפליא עולה הגדיל תוסיה בדיני לפני עור בחריפות ובקיאות בדברי הראשונים ואחרונים ואין בכח עתה לעיין בדב"ק אשר בא לו בארוכה בכל פרט וכלל ולא אוכל לקט מהם פנינים וחדושי דנים כאשר אהבתי אך לזכות את הרבים אליין דב"ק בעניינים אשר כתוב בקונטרסי והרב י"ז דבר בהם וראיתי שם בזהו פ"ד שהביא ספקו של הרב יד מלאכי וכתב שנספרו מלות המלך בלאו זה ל"ע ז"ל כלל אי' הוכיח שאינו עובר עד שיכשל ולא פניתי כעת לעיין שם אם הביא מדברי הרבנים שהבאתי למעלה :

ב) מסקינן בפ"ק דע"ר ד' ו' דדוקא בדקאי בחרי עבר דנהרא הוא דאיכא משום ולפני עור לא את משכול ומה הקשה הרב יד מלאכי בזהו שס"א אמ"ש בנדרים ד' ס"ב ע"ב דרב אשי הוה ליה הווא אבא (ישר של פנים) דחבני מניה לבי טרא ואמר ליה רבינא והאיכא לפני עור לא ת"מ ומאי פריך הרי שכיחי פנים לקטות. וסריך דמדרבנן קאמר דאסור וכו' ע"פ ותמיה לי דהנה הרב שלמי הגבורים מספקא ליה בפ"ק דמס' ע"ג בזהב דשכיחי לקטות מאחרים אי חשיב לא קאי בחרי עברי דנהרא והגיונו בל"ע והא דלא מאי דמספקא להסה"ג הוא אי עובר מדאורייתא דאינו אסור דרבנן פשיטא דאיכא אף בדלא קאי בחרי עברי וכמ"ס הראשונים בסוגיא דריש מס' שבת ובפ"ק דע"ר וכמ"ס זה ה"מ גדול שם אלא ודאי מספקא ליה דאפשר חשיב קאי בחרי עברי כיון דחלי דעת אחרים ושמה לא ימכרו לו וא"כ איך פשיטא ליה להרב דמן התורה חשיב לא קאי בחרי עברי ורק מדרבנן הוא דאסור ולמאי דמסתפק השה"ג בהכרח לומר דלא הוה ישר ועל"מ אחרים שכיחי לקטות בר מההוא אבא דר"א והרב קרבן אליאור ד' קמ"א ע"ב והלאה עמד בחקירה זו והביא שם שחלקו בזה הראשונים לרש"י כי שכיחי לקטות נמי חשיב כקאי בחרי עברי (כיון שאינו מצינו) ולהחוס' בקידושין ד' כ"ו דה"ה אבא ובמציגה ד' י"ג ד"ה אין מוסרין ולהמרדכי בפ"ק דע"ר חשיב לא קאי בחרי עברי דנהרא ונמלך דמאי דלרב יד מלאכי פשיטא ליה דכל דשכיחי לקטות מאחרים הוי כלא קאי בחרי עברי ואינו אסור אלא מדרבנן לחלוף בזה אבות העולם והיותר תימה בשינוי דראיתי להרב יד מלאכי בס"ג שס"ג שכתב ח"ל לפני עור דלא אמרינן רק בדקאי בחרי עברי לאו דוקא כשאנו יכול ליעלו מעצמו בשום אופן כלל אלא כל שאין האיסור מוזמן לפניו והוא מביאו לביתו ומוזמן לפניו האיסור כקאי בחרי עברי חשיבין ליה כ"כ הפ"ח בזה"ס ס' תל"ו בכללי מנהגי איסור כלל כ"ג והרב משפטי שמואל ס' קל"ג וכן מלאכי בס' דרך הקודש ד' י"ד ע"א ופ"א חות יאיר ס' קפ"ה עכ"ל הרי הרב עצמו מביא דעת הרבנים הג"ל דאף דאפשר לו למלוא האיסור כל שאין האיסור מוזמן לפני העובר וזה מוזמן לפניו הוי כקאי בחרי עברי ועובר אלפני עור מדאורייתא (דאינו מדרבנן כי לא קאי בחרי עברי נמי אסור כמ"ס) וכדאי אין סברא לומר דלא אמרו הרבנים הג"ל דחשיב כקאי בחרי עברי אלא דוקא כשהוא מוזמן לביתו וטוב לפניו את האיסור אבל אם הוא לא הוזמן אלא העובר בא מעצמו לביתו והוא מוזמן לו האיסור לפניו לא חשיב כקאי בחרי עברי. דלא מחבר כלל לחלק בזה אלא כונתם דכל שאין האיסור עתה מוכן ביד העובר והוא מוזמן לו חשיב כקאי בחרי עברי ועובר משום ולפני עור וא"כ מאי קשיא ליה מההיא דנדרים דאפילו נאמר דהוה שכיחי פנים לקטות מכל

לחוד ומינה לל"ע משכול והביא דברי הרב חקרי לב דנהרא דמסכים לסברת הרב יד מלאכי דאף לא עשה הלה את האיסור עובר זה אלפ"ע ושכיוולא לזה כתב הרב דברי יוסף בס' ל"ז בדין לא התגודדו דהמשנה ממנהג המדינה אף שלא נתקומטו בו נקרא עבריין וכיוצא לזה הביא שם בשם הרב שם חדש לענין אמירה לעכומ"ל ולא עשה העכומ"ל ודבר זה ע"פ הא למדה דשלמים וכן רבים נקטי כדעת הרב יד מלאכי דאף שלא עשה הלה את האיסור עובר הגורם משום ולפ"ע ל"ע משכול וכן דעת מרן החב"ץ בס' חיים ומלך ד' ט' ע"ג ע"פ גס הרב חתן סופר בד' חל"ק אות ב' הביא ספקו של הרב יד מלאכי הג"ל ולמר פשיטא ליה ממחשבת המסך הכתוב דעובר אלפני עור מדאורייתא ע"פ :

אך כעת נדפס קונטרסי ח' מקובץ יגדיל תורה וראיתי בס' ק"א ד' קס"ט ע"ד שכתב רב גדול בדורנו י"ז ויש להסתפק במי שהושיט כוס יין למיר ונמנע המיר ולא שמה אי ספק איסור דלפני עור וכתב דכן ג"ל דפקע דהוי כמחבין לבשר חזיר ועלה בידו טלה וכו' וס"ס דל"ע עוד ובמחכ"ת דבריו תמוהים לקופ"ד דמשמע דר"ל דנתחבן לחזיר ועלה בידו טלה לא יחשוב ה' לו עון הא בהדיא אמרי' בקידושין (פ"ט ע"ב) דבטי' סליחה וכפרה בזה וכן באשה שגדרה בנזיר וכו' מאישה הפרס ואף אם היה כדבריו אין דומה לו לאו דל"ע דשם בבשר חזיר לא נאסר אלא איכילת איסור וזה שטלה בידו טלה הרי לא אכל איסור כלל משא"כ בלאו דלפ"ע דהנתינה עצמה היא גוף האיסור והנתינה קפיד רחמנא ולפי הנראה לא נמלך ביד הרב י"ז ס' יד מלאכי וכבר כתבתי דרבנן קדישי הג"ל מסמכים לסברתו ודבריהם נראים נכונים לקופ"ד איברא דמדברי הרמב"ם בפיה"מ בפ"י דתרומות מ"ג הג"ל שכתב אבל עובר על הכתוב ולפני עור לח"מ אם היה הוא סבה לעובר עבירה ע"כ משמע דדוקא אם נעשה החוטא הוא דעובר וכמו שהקשה הרב שטת ימין שם והגיה בל"ע. ונראה ליישב בדוחק דאין כונת הרמב"ם לומר דדוקא אם עשה עבירה הוא דעובר אלא כונתו להטיל תנאי שאינו עובר אלא באופן שאם לא היה המשכיל לא היה אפשר לו לעשות העבירה וכדאמרי' בש"ס דדוקא בדקאי בחרי עברי דנהרא לאפוקי בזה בלא המושיט יכול לעשות העבירה דלא אינו עובר שוב נדפס קובץ שמעתיא דרבנן ובקונטרסי ח' ס' ט"ו אות ד' (ד"ה וזהו) פלפל רב גדול בדורנו י"ז בענין זה והראה פנים לכאן ולכאן ומסיק דמ"מ נראה ברור דאינו עובר אלא מדרבנן וזה הג"ל מר ידיו הגאון מרדכי ראבינאוויץ אבד"ק שיקלאו י"ז ונדפס עתה ספרו נר למאור וע"פ בס' מ"ב שהאריך בעניינים אלו בחריפות ובקיאות :

ומצאתי שהגאון שאל ומשיב במהדורא ב' ח"ב ס' ס' (כד"ה אחר שאל) שדבר בקדש בספקו של הרב יד מלאכי אך לא ראה בגוף דבריו כי אם מה שהגידו לו בשמו ולפי הנראה טעה המגיד והוא בדברי זה ה"ס גדול שכתב בש"מ שהגידו לו שהרב י"מ הביא ראיה לספקו מההיא דקידושין ד' ל"ב בעובדא דקדש שיראי באפייה בריה דפריך הש"ס ודילמא רחא ועבר אלפ"ע והרי שם אינו דבר ברור ודילמא לא יאמר לאביו מידי וא"כ לא עבר אלפ"ע אבל אינו ראיה דעכ"פ חיישין שמה חקך בשעה שיקדש רחא ונמלך שיעבור על לפ"ע עכ"ל המובן מדבריו הוא דהוגד לו שהרב יד מלאכי הוכיח מוטעא זו דאף אם לא עשה הלה האיסור עובר ועל זה דחה דלעולם אימא לך דאם לא עשה הלה את האיסור אינו עובר זה משום ולפ"ע אלא דמכל מקום אסור לעשות כן מחשש שמה יבא לידי משכול ואם עשה כן ולא עשה הלה שום איסור אימא דלא עבר זה אלפני עור כן נראה מדבריו ובאמת אינו כן אלא אדרבא כונתו הימה להוכיח מזה דדוקא אם עשה הלה את האיסור הוא דעובר זה אלפ"ע שכן משמע מדאמרינן ודילמא רחא ועבר אלפ"ע דמשמע דדוקא אם רחא הבין הוא ששובר האב וזהו דחה הרב יד מלאכי כמו שכתבתי בשמו למעלה (כד"ה וזהו הרב יד) וראיתי שם עוד שכתב להוכיח מההוא דמציגה ד' י"ג ומדברי ההוספתא דמאי פ"ב למיקר ספק הרב יד מלאכי ועוד מאיזה

הפוסקים מלו למימר דו היא כוונת ר"פ בן יאיר דאיכא לפני עור אף אי בני למזבן להו לעכומ"י ולא משום איסור מכירת בהמה גסה בלבד אלא מדיון לפ"ע אסור. אמנם לרש"י ודאי קשה לפי שיטתו כו"ל:

ונראה לענ"ד ליישב דאף דק"ל אסור למכור להם כל דבר המזיק לרבים כדמצינן בפ"ק דע"ג ד' ט"ו ע"ב אין מוכרין להם לא זיון ולא כלי זיון וכו' וטעמא משום דחשודים על הרגילה ואיכא לפני עור היינו דוקא בדבר שיש לחוש שהם בעלמם יבואו להרוג פ"י כלים הללו ועוברים אלא תרצה והם מזוהים אשפיות דמים אבל דבר שאין לחוש שמה יהרג בו בעלמו רק שהוא דבר שפ"י קיום הדבר הוא יוכלו רבים לבא לידי היזק ישראל הוא דמחזיק עליו משום לא תשים דמים בביתך אבל העכומ"י לא נאסר אלא שלא להרוג בעלמו אבל היכן מצינו שנאסר העכומ"י שלא להעמיד בראשו שיש דבר לחוש שיבואו רבים לידי סכנה כל שהוא בעלמו אינו עושה מעשה רגילה ולכן בהני כוונותא חורחא שלא יבא העכומ"י להרוג בהם שאינם לא זיון ולא כלי זיון ולא דמו לדובין ואריות שטומדים רק להזיק ואלו עומדות למלאכתן רק שיש לחוש שיתקלקלו אחרים בהם ועוברים אלא תשים דמים וזה שייך דוקא בישראל ולא בעכומ"י ולכן אי לא דאסרו למכור להם בהמה גסה היה מותר למכרם לעכומ"י וכפרס לפי מאי דמסקין בש"ס החם דאין צמח פרידה לבנה סכנת מיתה רק סכנת מכה בעלמא שאינה מתפרצת א"כ ליכא אף גמא דרגילה נראה ודאי דאין העכומ"י מחזיק שלא לקיים דבר כזה בביתו ולכן מותר למכרו לו ואפשר דגם לישראל מותר לקיים פרידה כזאת שאין היזקה בריא ור"פ בן יאיר ממעט חסידים הוא דאמר דעבר אלפני עור דלא חשיד רבינו הקדוש (כמאי דהוה בני למיזנייהו לשרא) למיעבר אלפני עור וכ"ש שהוא בעלמו לא היה מקיימן וכיון דמדת חסידות הוא ליכא למיחש גבי עכומ"י ורצונו להכריז הגדול ידידי רב כהנא בס' הבדיר לב שומע יל"ו במערכה זו אות ל"ה שיישב קושית הרב יד מלאכי עפ"י מ"ש הוא עלמו בס' שס"ג כמו שכתבתי למעלה וגם כמה שכתבתי ע"ד הרב טל אורות ראיתי שם בזה ל"ז ד' ל"ז ע"ג שכתב כמ"ס בעניותי אהיה דפ"ק דחולין ע"ש גם מלאכי בס' יקר שו"ת פרי יצחק לגדול בדורנו הגאון מהרי"ן בלאזער יל"ו בס' כ"ד דשק"ט בעבודא דרבינו הקדוש ור"פ בן יאיר בחולין הג"ל והכריח דהנהו כוונותא מן הדיון מותר להחזיקן בביתו ורק משום משנת חסידים הוא דאמר דאיכא לפני עור וכמעט שעברתי בדב"ק ראיתי שכונתי בזהו דברים לדעתו העליונה ע"ש דב"ק בטעם שח' :

(ג) **כתבו** החוס' בריש מס' שבת (ד' י"ד נ"ה) דכי לא קאי בתרי עברי דנהרא איכא מיהא איסורא דרבנן וכ"כ הרא"ש ויתר מגדולי המפרשים כידוע והרב מוה"ר"ן ה"ש חיות בהנחותיו למס' שבת המליא מחלוקת בין כל גדולי המפרשים והרמב"ם שכתב ח"ל (פ"ד החו"ט והר"ש הג"ל) ואולם ברמב"ם פ' המלות מלות עשה ר"ה מלאכי שכתב דבטל מ"ע דהוכח תוכיה הוא שאנחנו מזוין שלא נחטא ולא נעווד זולתנו מזומתנו שיחטא הרי דאיסור ג"כ יש בזה עכ"ל ונלע"ד דיתכן לומר דלא פליגי דודאי גם המפרשים הג"ל מודו בחיוב תוכחה מן התורה אלא דאינו דאמרי דאסור מדרבנן מיירי באין בידו למחות ומשום הכי כתבו דאסור מדרבנן וחייב להפרישו דקאמרי ר"ל כיון דכי יש בידו למחות חייב להפרישו כשאין בידו למחות אסור מיהא מדרבנן לסייעו וק"ל ונלע"ד לדברי הראשונים הנ"ל אף אם הוא מחזיק אחר האיסור לעשותו וגם לא קאי בתרי עברי איסורא דרבנן מיהא איכא דלא כמו שגראה מדברי הרב משפטי שמואל סי' קי"ד שהביא הרב מקנה אברהם במ"ב אות רל"ב דמותר גמור הוא שכתב ח"ל לפני עור דכל דלא קאי בתרי עברי דנהרא מותר כשהאדם מבקש האיסור ובא אדם אחר וטותן לו האיסור כל דלא קאי בתרי עברי דנהרא מותר מאחר דאין אדם מעורר אותו לפשות האיסור אמנם כשהוא מעוררו וטותן לו האיסור בלתי שאלה אף דלא קאי בתרי עברי אסור עכ"ל וכיוצא לזה ראיתי לרב

מכל מקום כיון שאינם בידם מה שהוא מזומנם להם חשיב כקאי בתרי עברי וספיר קאמר ליה רבינא והא איכא לפני עור. ועיין לקמן בסק"ט :

ג מה שכתב הרב יד מלאכי ליישב קושיות דאף דלא קאי בתרי עברי מכל מקום אסור מדרבנן אין דבר זה פשוט ולהמדרגי בפ"ק דע"ג והרמב"ן שהביא הר"ן שם גבי איסור שוחפות עם העכומ"י היכא דלא קאי בתרי עברי ליכא איסור דרבנן בישראל ועכומ"י עיין בזה לקמן בסק"ג ואם כן לדידכו ודאי לא מלין למימר אלא דלא הוה יער אחד והרב ארעא דרבנן בזהו של"ס הביא מ"ש הראשונים בדולא קאי בתרי עברי דליכא משום לפני עור מכל מקום איסורא דרבנן מיהא איכא וכתב דהכי מוכח מ"ס בגדרים דף ס"ב ע"ב וסיים ועיין ש"ך סי' קנ"א מחשבתו ניכרת שכונתו להוכיח כן מפני קוביית הרב יד מלאכי וניחא ליה דאיכא מיהא איסור דרבנן ומה שז"ן להש"ך לפי הנראה כוננו לומר דלהש"ך קשה מהא דגדרים והוא שהרב ש"ך שם בסק"ו עמ"ס הרמ"א דיש סוברים דהא דאסור למכור להם דברים האסורים היינו דוקא אם אין להם אחרים כיוצא להם או שלא יוכלו לקנות במקום אחר ויש מחמירים וכו' חולק ע"י ואמר דהמחמירים הם הראשונים שכתבו דאף דלא קאי בתרי עברי איכא איסורא מדרבנן אבל בזהו אינם חולקים עם סברא דמיתא שהם לא אמרו להחמיר אלא לגבי ישראל שהוא מחוייב להפרישו מאיסור אבל לעכומ"י וישראל עובד דת שאינו חייב להפרישו מודו דמותר וע"י רומז להקשות עליו מסוגיית דגדרים דמחבאר דאף בישראל לעכומ"י איכא איסורא מדרבנן דהא התם חשיב לא קאי בתרי עברי דנהרא ואמרינן דאיכא משום לפני עור לולא דרוב עליס להסקה נתנו. ולפי מה שכתבתי ניחא או דנימא כדעת הסוברים דמאי דשכיח לקנות מאחרים לא מהני למיחשביה כדלא קאי בתרי עברי דנהרא. או דנימא דבעובדא דרב אפי קים להו דלא הוה יער ולא הוה עליס שכיח לקנות ממקום אחר. גם ראיתי להרב טל אורות בד' ט"ו ע"א שהקשה על הרב ש"ך מסוגיא דגדרים דאיירי בישראל לעכומ"י ולא קאי בתרי עברי ואסור. ולי הדיוט לק"מ כאמור שוב ראיתי שמרן חיד"א בס' יעיר און במערכת הלמ"ד אות י"א אף הוא היה מתכוין להוכיח מסוגיא דגדרים דלא כדעת הרב ש"ך אך הטיב אשר דבר שגראה לו קצת ראה מסוגיא דגדרים וכו' וכן כתב בשו"ת ברכה יו"ד סי' קנ"א ע"ש :

עוד ראיתי להרב טל אורות שכתב דיש להכריח כסברת הרב ש"ך דישאל לעכומ"י בדלא קאי בתרי עברי דנהרא מותר מהיהא דפ"ק דחולין ד' : ע"ב בעובדא דר' פנחס בן יאיר כשבא לסעוד אלל רבי ואחריו דעל בפתחא דהו קיימן כוונותא חורחא ולא רצה לייכנס ואמר מלאך המות בביתו של זה ואמר לו רבי מזבנינא להו אחר ליה ולפני עור לא תמן מכשול ופירש"י דכי היכי דאסרי לך אסור לאחריו והא ליכא למימר דמזבנינא להו לעכומ"י דהא תנן אין מוכרין בהמה גסה לעכומ"י דמוכח דאי לא משום דאין מוכרין להם בהמה גסה הוה שרו למזבן לעכומ"י ולא הוה חיישין משום ולפני עור והיינו כדעת הש"ך דישאל לעכומ"י שפיר דמי אלא דקשו הסוגיות אהדדי הך דגדרים בזה דחולין וכו' והל"ע והנה לפי מה שהוכיח הרב קרבן אליאור דעת רש"י דאף דמאי לקנות מאחרים כל שאינו מזוי ביד העובר העבירה חשיב קאי בתרי עברי ועובר על לפני עור תגדל התימה למאי דמוכח מדברי רש"י דחולין הג"ל דאי לא דאסרו למכור להם בהמה גסה הוה שרי למזבן להו כוונותא חורחא כמו שהוכיח הרב טל אורות ואמאי הא לדידיה אף דשכיח לקנות מאחרים חשיב כקאי בתרי עברי דנהרא וכן קשה למה שהביא הרב קרבן אליאור שם ע"ג בשם הרב חות יאיר סי' קע"ה שאמר שהוכיח סברת האומרים דכל שכול לקנות מאחרים מותר כתב היינו דוקא כשיכול להשיגו לרוב ומבלי טורח אבל כשנרדף לטרוח ולחפש אחר הדבר חשיב קאי בתרי עברי דנהרא א"כ כהיה דכוונותא חורחא דהסכנה הוא בדחוקא ריש כרעיוו כדמסקין התם משמע ודאי דפרדות לבטא כללו לא שכיח לקנות לרוב וכלל מורה וחשיב קאי בתרי עברי ואיכא לפ"ע היפך מאי דמוכח מדברי רש"י דרק משום איסור מכירת בהמה גסה להם הוא דאיכא איסורא דנהרא וי"ל דאיתא